



WHISKY CAPITOL of the WORLD

INNEHÅLL	
Förord	sid 2
Provningsupplägg	sid 2
Föredrag Glenfiddich	sid 3-9
Whiskies	sid 10-12
Glasunderlägg etc	sid 13-14

Whisky Capitol of the World

Whiskyspots provningsguider är en möjlighet för den lokala whiskyklubben att arrangera högkvalitativa whiskyprovningar med liten förberedelsestid och arbetsinsats. All research är gjord, från historik till produktionsmetoder. Ett batteri whiskeys har valts ut och beskrivs smakmässigt av mig. Mina noteringar är högst personliga och är till för att inspirera till egna tolkningar: fältet är fritt! Välj och vraka ur materialet och sätt ihop en oförglömlig whisky-afton. Gå på djupet eller skumma på ytan.

Dufftown är Skottlands mesta whiskystad, sju pannor puttrar i och i närheten av orten. Glenfiddich är den mest namnkunniga med

The Balvenie i släptåg. Glenfiddich lanserades på 1960-talet i en tid då blended Scotch regerade oinskränkt. Maltwhiskyn ryckte åt sig initiativet och är fortfarande världsledande försäljningsmässigt. Frågan är hur bra malten är? Ja, imponerande högklassig med tanke på de volymer som produceras. Mest intressant är att möta den silvriga råbocken i högre åldrar i en vertikalprovning. De små pannorna bygger ett destillat med tät struktur som orkar stå emot ekens angrepp. Resan från 12 till 40 år är förunderligt vital och spännande. Spänn fast säkerhetsbältet och häng med!

--Henrik Aflodal, Whiskyspot.com

Förslag till provningsupplägg:

1. PROVNINGENS SYFTE

Hälsa alla välkomna och berätta om kvällen. Syftet är tredelat:

- Lära känna Glenfiddich på djupet
- Förstå fenomenet Glenfiddich
 - världens mest populära maltwhisky
- Hitta en eller flera favoritwhiskies

2. PROVNINGSMODELLER

STAFETT-PROVNING

Ett par personer läser in sig på materialet och håller varsitt anförande. Mellan varje föredrag provas en whisky. Kvällen avslutas med omröstning varpå bästa whisky koras.

FÖREDRAG >> PROVNING

En provningsledare läser in sig på materialet och håller ett föredrag. Därefter serveras

whiskyn och provningsledaren leder provningen. Kvällen avslutas med omröstning varpå bästa whisky koras.

GRUPP-PROVNING

Dela in sällskapet i grupper om 4-6 personer och tilldela varje grupp en whisky. Gruppledaren har läst in sig på ett avsnitt i materialet. Provningen startar med att varje grupp provar sin whisky och tillsammans beskriver den. Efter 20 minuter redovisar första gruppen sitt resultat. Gruppledaren håller sitt anförande, varpå någon ur gruppen leder provningen (samtidigt delas gruppens whisky ut till de andra). Därefter tar nästa grupp vid och presenterar sin whisky. Kvällen avslutas med omröstning. Gruppen vars whisky vinner premieras med valfritt pris (kanske en whisky).

1. Whisky Capitol of the World

DUFFTOWN kallar sig världens whisky-huvudstad. Första pannan var Mortlach som startades 1823, sex år efter att själva staden grundades. William Grant lärde sig hantverket på Mortlach under 20 år innan han öppnade eget på andra sidan staden – panna två Glenfiddich. Sedan dess har pannor kommit och gått. Stadens motto 'Dufftown stands on seven stills' ligger bakom epitetet 'Whisky Capitol of the World'. Den enda egentliga "singelmalten" i staden är just Glenfiddich som totalt dominerar stadsbilden, följt av systemmalten The Balvenie, övriga pannor producerar maltwhisky till blended Scotch.

Precis som alla storsäljare möts Glenfiddich av skepsis bland whisky-expert: "Något som gillas av alla kan väl inte vara bra?" Ändå är det just Glenfiddich vi har att tacka för fenomenet 'Single Malt'. Året var 1963, en tid då whiskyscenen regerades av Scotch och Canadian i hegemoni. William Grant & Sons gav den gamla hederliga skotska maltwhiskyn till världen. Glenfiddich med djupa rötter i den skotska whiskytraditionen



lanserades som en "ny" typ av whisky. Lätt i stilen (precis som en blend) tog den utlänningar (särskilt engelsmän) med storm. Andra singelmalter skulle följa, från eleganta 'Speysiders' och 'Islanders' tjocka av rök till timida 'Lowlanders'. Men först är fortfarande störst. Glenfiddich är världens överlägset bäst säljande maltwhisky. Varje år vallfärdar 80 000 pilgrimer till destilleriet för att se hur favoritwhiskyn görs. Glenfiddich var första destilleri att öppna besökscentrum 1969, rundturen är gratis än idag. Åk dit!



2. Från skomakare & bokhållare till destillerichef

WILLIAM GRANT föddes 1839 i Dufftown. Hans far var skräddare och soldat (hemkommen från Napoleon-krigen 1815 gick han under namnet "Old Waterloo"). Sonen fick bli skomakare, ett stabilt hantverksyrke, i staden fanns redan tolv skomakare, högländarna gick överallt och skolädet slets. I tjugårsåldern gifte sig William med Elisabeth Duncan och som 24-åring övergav han skomakeriet och blev bokhållare på ett kalkbruk. Drömmen var att bryta egen kalk så småningom. Efter ett gräl mellan ägarna på bruket sökte sig William vidare 1866 och tog

jobb som bokhållare på stadens destilleri, Mortlach. Där blev han snart chef, ivrig att lära besökte han andra destillerier, allt noterades i en anteckningsbok (som hittades efter hans död).

1870 kom chansen. Med en finansiär i ryggen planerade William att öppna ett kalkbrott i närheten, i sista stund backade markägaren med hänvisning till brandfaran. William slog kalkdrömmarna ur hågen. Ett hugskott om att fara till Jamaica och odla sockerrör stoppades av en upprörd fru. Vad göra nu?



3. Tjugo års väntan på eget destilleri

WILLIAM GRANT fick äntligen upp ögonen för whisky. Nu skulle han starta ett eget destilleri, utan hjälp från utomstående. Problemet var pengarna. Lönen från Mortlach på 100 pund per år räckte inte långt, familjen var redan stor och växte. Barnen skulle kläs och födas och få utbildning. William bidade sin tid med "det stora äventyret" för ögonen, det var en långsiktig plan där alla familjemedlemmar var inblandade. Allt han kunde undvara sattes in på banken.

Tiden gick. 1882 tog äldste sonen John examen från Aberdeen University och fick jobb som skollärare. Större delen av årslönen på 100 pund gick till destilleri-fonden och för att spara pengar sändes lillasyster Ella efter för att hushålla hos brodern. Andre sonen Bill började som bokhållare på Mortlach, gick vidare till en whiskyhandlare i Glasgow, och därifrån till Gerston Distillery. Avsikten var att han skulle efterträda fadern, men tyvärr insjuknade han i tyfus och dog 1888.

1886 var tiden mogen. Cardows ägare fru Cummings skulle bygga nytt och den gamla utrustningen var till salu. William drog på sig vandringskängorna och gick de två milen till Cardow Distillery på andra sidan River Spey. Affären gjordes upp på beloppet 119 pund 19



shilling och 10 cent. Förutom pannor ingick jäskar, spiralkondensatorer och en malkvarn. Efter 20 års väntan, 48 år gammal, tog William Grant steget och blev sin egen.

4. Familie-bygget Glenfiddich!

WILLIAM GRANT sa upp sig från chefsjobbet på Mortlach för att bygga ett destilleri på åkern Glenfiddich. Vattnet hämtades uppåt Conval-kullarna från kallkällan Robbie Dhu. Med militärisk disciplin byggde familjen själva destilleriet! Sex bröder i åldrarna 8 till 23 började röja och bygga – de grävde, murade, snickrade och målade. Yngsta dottern Margaret, 10 år, bar ut mat till sina arbetande bröder. Arbetet pågick hela året och sommaren därpå. Totalt kostade byggandet av Glenfiddich Distillery 700 pund. Ytterligare 100 pund betalade licensen och köp av korn, jäst, torv och kol. Torven hade skurits ut sommaren innan och lagts på tork, nu färdig att användas.

Kornet lades i blöt 15 november 1887 av George (som utsågs till maltman). Malten breddes ut på ett stort golv för groning och vändes kontinuerligt för hand med träskovel. Sedan torkades den i ugnen ovan kombinerad kol- och torvbrasa. Charlie skötte jäskaren där vörten och ölet makades. Viktigaste sysslan hade Alec som eldade pannorna och avgjorde när spriten skulle tas. Glenfiddichs



adopterade Cardow-pannor var små, den andra spritpannan var lappad och lagad med kopparstycken där plåten blivit för tunn.

Första destilleringen utfördes på juldagen, drygt 1000 liter producerades. Därefter makades whisky sju dagar i veckan, familjemedlemmarna fick sova på sina poster.

5. Svårt sälja whiskyn

EFTER FYRA månaders slit var starten avklarad. Nästa utmaning, att sälja whiskyn, var svårast av allt. Whiskybranschen var väl etablerad och Glenfiddich en oprövad nysprit. Att sälja whisky på rot, som var Grants enda utväg, gick mycket trögt. Öppningen kom när kända Glenlivet drabbades av eldsvåda och inte kunde leverera 'fillings' till Aberdeen-grossisten William Williams. Whiskyhandlaren besökte Glenfiddich, testade nyspriten och köpte omedelbart allt som hittills producerats. Sedan försökte han köpa hela destilleriet vilket Grant naturligtvis avböjde, ingen skulle få ta ifrån honom hans livsprojekt.

Whiskykraschen mot slutet av seklet var nära att knäcka Glenfiddich. Krisen utlöstes av att branschens störste aktör, bröderna Pattison, pågrund av spekulation i whisky tvingades ställa in sina betalningar i december 1898. Glenfiddich som sålt mycket whisky till Pattison drabbades hårt men valde att satsa framåt trots bekymren. Familjen började blanda sin egen blend. Idén var att sälja



direkt mot kund med en färdig produkt istället för att bara förse blended-husen med maltwhisky. Sonen Charles och svärsonen Charles Gordon skickades till Glasgow för att starta upp verksamheten. Det gick trögt, 503 säljbesök resulterade i 12 sålda flaskor, men återbesöken fick det att lossna. Succen kom med Grants Standfast, döpt efter klansens stridsrop "Stand Fast Craigellachie!".

6. Export räddning efter whiskykraschen 1898

LÅNGSAMT hämtade sig Glenfiddich efter Pattison-kraschen, men gamle William Grants hälsa fick sig en knäck och år 1900 drabbades han av stroke, tappade gradvis synen och blev till slut helt blind. Den yngre generationen med John i spetsen tog över. För att bättra på ekonomin satsade man på export. Canada intogs 1905 och därifrån USA. 1909 reste Charles Gordon till Fjärran Östern, passerade Indien, Hong Kong och Japan på väg till Australien och Nya Zeeland. 1911 var det Europas tur, återförsäljarkontrakt skrevs i de skandinaviska länderna, Tyskland och Nederländerna. Vid första världskrigets utbrott 1914 hade företaget enrollerat 60 återförsäljare i 30 olika länder.

Under kriget böljade försäljningen fram och tillbaka. Krigsutbrottet snörpte bryskt exporten, samtidigt ökade konsumtionen på hemmaplan. 1915 förbjöd en ny lag försäljning av nywhisky, spriten måste lagras minst två år (efter kriget 1919 utökades tidsspännet till tre år). Whiskymakare med snåla lager av

lagrad sprit slogs ut. Grants klarade situationen genom att styra om whisky tänkt för Canada till hemmamarknaden. 1916 enrollerades alla destillerier av armén för att producera alkohol för krigsinsatsen. Året därpå styrdes allt korn över till bryggerierna för att säkra tillgången på öl till gemene man. Glenfiddich återupptog arbetet först i maj 1919 efter krigsslutet.

Under 1920-talet flörtade länderna i väst med förbud mot alkohol. USA gick 1919 in i ett totalförbud som varade till 1933. Till och med hemma i Skottland infördes restriktioner, fast på kommunal nivå. Lokala folkomröstningar genomfördes där medborgarna röstade för eller emot ett förbud. Här segrade arvet, förutom enstaka undantag förblev Skottland vått och whiskyberikat. Naturligtvis innebar en allt torrare omvärld problem för skotska whiskymakare. Positivt för Grants var att marknaderna i Fjärran östern inte påverkades så mycket. William Grant dog 83 år gammal i januari 1923.



7. Över tio miljoner liter whisky

DAGENS Glenfiddich är ett välmående destilleri. Familjen Grant bestämmer fortfarande. Detta är den kända Grant-familjen i branschen som resolut försvarar sitt varumärke, precis som Glenmorangie gör och de andra Grant (ej släkt) på Glenfarclas. Inte en droppe av Glenfiddich slipper ur huset till utomstående blenders. Undantagsvis säljs förvisso enstaka fat till pålitliga handlare, fast då under namnet Wardhead med några droppar Balvenie.

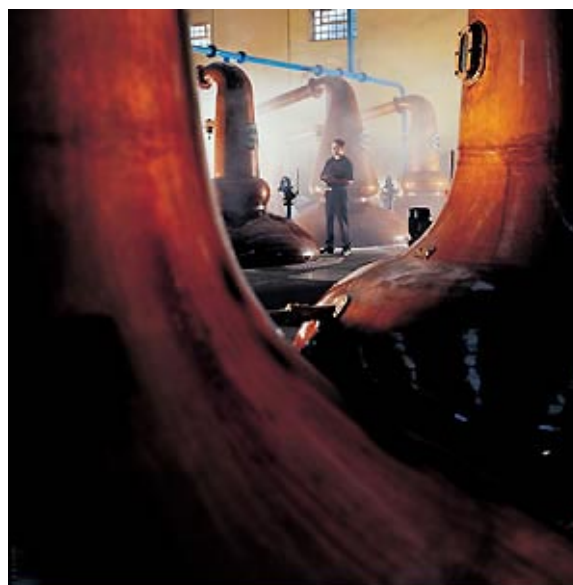
Destilleriet ligger väster om Dufftown på vägen mot Craigellachie. Pagodaformade hustak lite här och var antyder att malten mältas på plats. Så är det inte, istället köps rökfri malt in från Bairds Maltings, ett industriellt trum-mälteri, 520 ton i veckan används. Vattnet tas från källkällan Robbie Dhu, och är en aning torvanstruket och lite surt med ett pH-värde på 5,5. Jäskaren i lärkträ rymmer 50 000 liter vört, tidigare var de öppna men vintern 2004/05 täcktes de med bastanta trälock. Jäsningen sker långsamt och tar cirka 72 timmar.

Det rymliga pann-huset innehåller 10 'wash stills' som rymmer 9100 liter samt 18 mindre spritpannor på 4550 liter. Samtliga pannor har levande låga, fram till 2001 eldade man med kol, nu används gasbrännare. Omkringliggande kollegor har övergått till invändig uppvärmning med het ånga i spiralformade rör. Slamrande kedjor inuti pannorna framkallar ett öronbedövande oväsande. Kedjorna kallas 'rummagers' och dras runt av en arm för att förhindra att ölet (wash) brinner fast i kopparbotten. Första laddningen tar fem timmar, avslutande destillering nio timmar. Den vita sprit som rinner av den andra pannan är ren, destillatet tillåts inte understiga 65,6 procent när "hjärtat" tas. Totalkapacitet årligen är 10,2 miljoner liter, utslaget på 48 veckor, Glenfiddich går så nära max man kan.

Whiskyn läggs till vila i återanvända bourbon-fat, var tionde fat är spansk sherry-ek. Totalt delar Glenfiddich, Balvenie och Kininvie på 45 lagerhus i Glen of Fiddich med 800 000 fat som rymmer 120 miljoner liter whisky! Man har till och med eget tunnbinderi för att hålla alla begagnade fat i gott skick.

Glenfiddich buteljerar whiskyn på plats, mycket ovanligt i en tid då all buteljering sker centraliserat i stora anläggningar. Glenfiddich, lilla Springbank i Campbeltown och nyuppstartade Bruichladdich på ön Islay är de enda som buteljerar sin egen maltwhisky. En självklar fördel är att whiskyn kan vattnas ner till buteljeringsstyrka med originalvatten. I Glenfiddichs fall betyder det att små rester av torv från källvattnet letar sig in i varje flaska. Annan malt vattnas med neutralt destillerat vatten.

Hela 160 personer krävs för att driva de tre destillerierna. Drygt 800 000 9-literslådor med Glenfiddich körs ut till väntande konsumenter varje år. Merparten är storsäljande 12-åringen som årligen omsätter 8,4 miljoner flaskor jorden runt.



Glenfiddich Special Reserve 12 år 40 vol%

Storsäljaren tas mest från använda bourbon-fat med 15-procentig andel sherry-ek. När whiskyn blandats gifts den samman i stora 'marrying tuns', jättefat som rymmer 2000 liter. Viloperioden är sex månader, därpå sker buteljering.

AROM: Lätt livlig, frisk och ren. Gräsigt med äppliga övertoner. Vädring ger fragrant doft av färska plommon.

SMAK: Krispigt läskande. Halvtorr fruktig start, söt malt halvvägs, ekkryddor mot slutet.

EFTERSMAK: Halvlång aromatisk. Gräsigt och maltigt, släng av vanilj.

KOMMENTAR: Imponerande hög klass med tanke på de stora volymerna.

Glenfiddich Solera Reserve 15 år 40 vol%

En lek med det spanska solera-begreppet. 15-årig whisky från tre fattyper (1st fill sherry + 1st fill bourbon + new oak) töms i ett stort solera-kr, varefter en del av whiskyn tappas av i mindre "marrying tuns" där den får ligga till sig (giftas samman) innan buteljering. Solera-karet hålls alltid minst halvfullt för att skapa kontinuitet smakmässigt.

AROM: Fruktig arom, äpple och apelsinmarmelad. Honung och mjölkchoklad. På avstånd sherry.

SMAK: Halvtorr maltigt start med vit choklad, snart kommer frukten, äpple/päron och citronkaramell. Mot slutet kryddor.

EFTERSMAK: Torr och krämig, relativt lång. Sherry och ekig kokos plus mjölkchoklad.

KOMMENTAR: Rätt avancerad maltwhisky, spännande kompliment till 12-åriga Special Reserve.

Glenfiddich Ancient Reserve 18 år 40 vol%

Blandad på återanvända bourbon-fat med tillskott av sherryek (ca 25-30%).

AROM: Rik doft. Citrustema, blodapelsin och sötare tangerine. Gräsigt bakgrund, ibland rök. På avstånd typiska Glenfiddich-äpplen.

SMAK: Mogen mjuk smak. Maltigt äppelstart, strax fruktig sherry och syrlig småcitrus, aromatiskt ekig mot slutet.

EFTERSMAK: Lång och ekig. Mörk choklad går mot fragrant blommighet (även rök). Landar i krämig nötighet.

KOMMENTAR: Sofistikerad klassiker. Välkomponerad variationsrik arom, självsäker smak som spjärnar emot bra.

Glenfiddich Havana Gran Reserva 21 år 40 vol%

21-årig Glenfiddich lagrad på använd ek (hogshead) läggs över i kubanska romfat i cirka fyra månader. Romfaten kommer från Sancti Spiritus i hjärtat av Kuba och har burit rom i fyra år.

AROM: Tät arom, kommer och går. Skumbanan, citronkaramell, limeskal, chokladkola. Kakig och gräsig på avstånd.

SMAK: Mjukt maltig start, halvvägs livlig sötad lime, därpå pepprig ek, mot slutet krämig, nästan chokladig.

EFTERSMAK: Lång och ren. Kanderade apelsinskal, lite espresso-kaffe. Planar ut i mandelmassa.

KOMMENTAR: Romfat tar gärna över och dominerar, här sker inte det, Glenfiddich slår igenom och sätter sin egen prägel på whiskyn.

Glenfiddich 30 år 40 vol%

Hämtas till hälften från återanvänd ek, andra halvan är sherryfat.

AROM: Svällande söt frukt. Nötig sherry hålls tillbaka av dämpande jordighet. Även chokladtryffel och praliner. I kanten citron.

SMAK: Silkig maltig start, halvvägs kryddrusning, mot slutet syrlig ingefära.

EFTERSMAK: Ren och torrare, ekig. Bränd rökighet landar i vanilj.

KOMMENTAR: Långt ifrån ek-överlastad, istället lätt och flörtig.

Glenfiddich Rare Collection 40 år 45,4 vol%

En 'batch'-produkt som blandas till med jämna mellanrum. Den här versionen buteljerades 28/11 2002, yngsta fatet är från 1962, äldsta från 1925! Jag provade flaska 507 av 600 på restaurang Glenfiddich Warehouse no 68 i Stockholm.

AROM: Initialt blyg, honung blandas med fragrant blommighet.

Vädring ger mer frukt, inslag av rök och läder, i kanten lagrad camembert.

SMAK: Bra bett. Halvtorr honungsstart, därpå chokladkola och frisk estrig beska (kanderade citrusskal).

Mot slutet tuffare lakrits, föraning om rök. Oerhört långvarig, långsam smakutveckling.

EFTERSMAK: Långvarig, o-ekig! Mjukt fruktig (söt tangerine), viss ekvärme plus kokos, torrare rök.

KOMMENTAR: Gammal Glenfiddich fascinerar, hur malten överlever fyra decennier på ek är en gåta? Låt aromen ta tid att komma ut, vattna ogärna whiskyn, det förstör strukturen. Smaken tar priset, närapå värd de 1000 kr WH58 tar per centriliter!

Glenfiddich 1991 Vintage Reserve (13 år) 40 vol%

Ständigt pågående årgångsserie med utvalda Glenfiddich-fat. Här har 225 amerikanska bourbon-fat valts ut och buteljerats år 2004, drygt 13 år gammal whisky helt utan sherryinslag.

AROM: Tung rik arom. Estrig svartnande banan och tiramisu fruktkaka. Ibland vaniljstäng och mjuk chokladkaka. I bakgrunden ektoner, bränt rostat bröd och läder.

SMAK: Lugn start, maltsirap. Halvvägs livligare med torkad frukt, dämpas mot slutet av ekig kokos.

EFTERSMAK: Halvlång, ganska ren. Varmare ek (rostat bröd), efterhand krämigare, rostade vallmofrön (Wasa Frukost-knäcke).

KOMMENTAR: Kaxig annorlunda Glenfiddich, kul att jämföra med den vanliga 12-åringen (som ju görs i mycket större upplaga och med 15-procentigt inslag av sherryfat).

Glenfiddich 1990 Single Cask 56,3 vol% (restaurang GF Warehouse no 68)

Whiskyfat som står på restaurang Glenfiddich Warehouse no 68 i Stockholm. Gästerna kan tappa upp ett glas direkt från fatet, jag gjorde det 17 augusti 2005. Whiskyn destillerades 1990 och är drygt 15 år.

AROM: Kåda, inslag av gräs/hö. Vädring ökar sötman, brun farin, spår av äpple.

AROM vattna: Avslöjar inget nytt med vatten. På avstånd äppelcider, närmare äppel-MER.

SMAK: Överraskande mild trots styrkan (56,3%). Tyst start, snart fruktexplosion, därpå honung.

SMAK vattna: Tänder till, livlig frukt halvvägs, honung inträder senare, läder mot slutet.

EFTERSMAK: Lång. Toffee-kola, släng beskt kaffe.

EFTERSMAK vattna: Renare och beskare, eucalyptus biter ifrån.

KOMMENTAR: Vattna försiktigt, annars tappar du frukten i smaken. Håll dig närmare fatet än vattenglasets och kvällen är din!

Glenfiddich 1937 Rare Collection 64 år 44 vol%

64-årigt fat från 1937 som gav 61 flaskor, en står på Glenfiddich Warehouse no 68 i Stockholm, centiliterpriset på 3000 kr är värt pengarna (om man är rik!). Whiskyn destillerades 17 juli 1937 och lades på fat nr 843, buteljering skedde 24 oktober 2001. Jag provade flaska 21 av 61.

AROM: Medelstor gammaldags. Mjuk sötma (demarara-socker). Rökigt-jordigt tema. I kanten citruskola (Fruxo) och läder. Vädring gör aromen intensivare och sötare, röken blir böckling toppat med saltat smör.

SMAK: Smakrik. Söt malt startar, därpå syrlig aprikos och salta jordnötter, halvvägs sötare småcitrus. Mot slutet elegant rök och marsipan.

EFTERSMAK: Lång silkig, lugnare. Mörk choklad, aromatiskt cederträ, kakig malt. Landar i fet smörig ek.

KOMMENTAR: Att världens dyraste whisky är en av de godaste är inget annat än ett mirakel. Divine Glenfiddich!

WHISKY CAPITOL of the WORLD

whisky

1

arom

smak

eftersmak

whisky

2

arom

smak

eftersmak

whisky

3

arom

smak

eftersmak

whisky

4

arom

smak

eftersmak

whisky

5

arom

smak

eftersmak

whisky

6

arom

smak

eftersmak

WHISKY CAPITOL of the WORLD

WWW.WHISKYSPOT.COM

